

COVID-19

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Virüsün en önemli özelliği insandan insana damlacık yoluyla çok hızlı bir şekilde bulaşmasıdır.

Ufuk KESKİN

Eskişehir Ticaret Odası

40. Meslek Komitesi Başkanı

İki Eylül İş Sağlığı ve Güvenliği

Genel Müdürü

2019 yılının son aylarından itibaren ortaya çıkan ve ağır solunum yolu hastalıklarına yol açan yeni tip koronavirüs (Covid-19) kısa zamanda bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel çapta Pandemi ilan edilen virüs azımsanmayacak sayıda kişinin hastalanmasına ve ölümüne neden olmuş ve olmaktadır. Nitekim 2020 yılının aralık ayının ilk günleri itibarıyla dünya çapında virüse yakalananların sayısı 66 milyon, virüsün yol açtığı hastalığa bağlı ölüm sayısı 1,5 milyonu aşmıştır. Virüsün en önemli özelliği insandan insana damlacık yoluyla çok hızlı bir şekilde bulaşmasıdır. Bu nedenle sağlık alanında yarattığı sıkıntıların yanı sıra koronavirüs günlük hayatın hemen hemen her alanını etkilemiştir.

Koronavirüsün en çok etkilediği alanlardan biri de çalışma hayatıdır. Zira her şeyden önce hastalığın yayılmasını engellemek amacıyla hükümet tarafından alınan önlemler çerçevesinde zaman zaman bazı işyerleri kapatılmış veya çalışma saatleri sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan virüsten korunmak amacıyla insanların yaşam tarzında meydana gelen değişiklikler işyerlerinin satış ve siparişlerinde azalmaya yol açmıştır. Bu durum da ekonomik güçlük içindeki işverenlerin işçileri işten çıkarma, ücretsiz izne ayırma gibi yollara başvurmaya neden olmuştur. Bunların yanı sıra işçiler hastalık ve/veya karantina sonucunda işlerine devam edememiş, işe devam edenler ise bulaş riski altında çalışmak durumuna kalmışlardır. Çalışma hayatındaki tüm bu olumsuzluklar hükümeti iş

“

Virüsten korunmak amacıyla insanların yaşam tarzında meydana gelen değişiklikler işyerlerinin satış ve siparişlerinde azalmaya yol açmıştır.

”

Koronavirüsün en çok etkilediği alanlardan biri de çalışma hayatıdır. Zira her şeyden önce hastalığın yayılmasını engellemek amacıyla hükümet tarafından alınan önlemler çerçevesinde zaman zaman bazı işyerleri kapatılmış veya çalışma saatleri sınırlandırılmıştır.

hukuku alanında bazı önlemler almaya bir anlamda zorunlu kılmıştır. Bu itibarla bireysel iş hukuku alanında alınan tedbirler, kısa çalışmadan yararlanma koşullarının kolaylaştırılması, işverenler için iş sözleşmesini fesih yasağı getirilmesi ve yine işverene işçiye tek taraflı olarak ücretsiz izne çıkarma yetkisi tanınması, aynı zamanda kısa çalışmadan yararlanamayan veya ücretsiz izne çıkarılan işçiler açısından nakdi ücret desteği sağlanması şeklindedir.

Koronavirüsün iş hukuku alanında bir diğer önemli etkisi ise iş sağlığı ve güvenliği alanında olmuştur. Nitekim Pandemi koşullarında işlerine devam etmek durumunda olan işçiler için işyerlerinde önemli bir bulaş riski bulunmaktadır. İşverenin söz konusu riske karşı işçileri koruması, bu bağlamda gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alması gerek genel olarak işverenin gözetme borcunun bir gereği, gerekse iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının öngördüğü bir zorunluluktur. İşverenin gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin almaması durumunda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu işçiye bazı haklar tanımaktadır. Bu bağlamda işçilerin çalışmaktan kaçınma ve iş sözleşmesini fesih etme gibi hakları da ortaya çıkabilir. Bu kapsamda işveren işçinin yaşamını, vücut bütünlüğünü, fiziksel ve psikolojik sağlığını korumak yükümlüğü altındadır ve söz konusu yükümlülüğün önemli bir kısmını iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak oluşturur. Nitekim işçi işyeri veya işle ilgili olarak karşı karşıya kaldığı riskler dolayısıyla ortaya çıkan iş kazası ve meslek hastalıkları sonucunda bedensel veya ruhsal zararlara uğrayabilir. İşveren sadece mesleğin gerektirdiği risklere karşı değil, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının sağlanması için her türlü riske karşı önlem almakla yükümlüdür. İşverenin gözetme borcu gereği iş sağlığı ve güvenliğini sağlama yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerden ilki Borçlar Kanu-

nu'nun 417. maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Anılan düzenlemeye göre "işveren işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanabilmesi için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak"la yükümlüdür.

Diğer taraftan işverenin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında almakla yükümlü olduğu önlemler 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile somutlaştırılmıştır. Nitekim anılan Kanunun 4. maddesine göre işveren sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup, bu kapsamda mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbiri almak, organizasyonu yapmak, gerekli araç ve gereçleri sağlamak, sağlık ve güvenlik tedbirlerini değişen şartlara uygun hale getirmek, mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmak, işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlemek, denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamakla yükümlüdür. Aynı maddeye göre işveren risk değerlendirmesi yapılmasıyla, çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önünde tutmakla, yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayatı ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlü tutulmuştur. Bunlara ek olarak işveren iş sağlığı ve güvenliği alanında işyeri örgütlenmesine gitmek (md. 6, 8, 22, Geçici md. 4), acil durum planları, yangınla mücadele ve ilkyardım konularında gerekli önlemleri almak (md.11), tahliyeyle ilişkin plan ve esasları belirlemek (md.12), işçilerin sağlık gözetimini yapmak (md. 17) ile yükümlüdür.

Koronavirüse Karşı Alınması Gereken Önlemler Gerek Borçlar Kanunu'nun 417. maddesi kapsamında gerek 6331 sayılı Kanun ile iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için öngörülen

İşveren iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini izlemek ve uygulamakla yükümlü olup, mali yetersizliklerini, tecrübesizlik ve bilgisizliğini vb. ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz.

önlemler şüphesiz koronavirüse karşı korunmada da geçerli olacaktır. Zira anılan düzenlemeler riskin türüne göre herhangi bir ayırım gözetmeksizin sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmasından işvereni sorumlu tutmuştur. Dolayısıyla işveren 6331 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca her şeyden önce virüsün bulaşmasını

engellemek amacıyla her türlü tedbiri almak, araç ve gereci sağlamakla yükümlüdür. İşverenin koronavirüse karşı almakla yükümlü olduğu önlemlerin belirlenmesinde mevzuatta yer alan önlemlerin yanı sıra bilim, teknik ve tecrübenin ulaştığı düzey dikkate alınacaktır. Nitekim gerek Borçlar Kanunundaki düzenleme gerekse 6331 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtilen "her türlü önlemi alma" yükümlülüğü anılan sonuca ulaşmamıza neden olmaktadır. Bu bağlamda işveren mevzuatta öngörülen önlemlerin yanı sıra bilimsel ve teknik ilerlemeler sonucunda ortaya çıkan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini izlemek ve uygulamakla yükümlü olup, mali yetersizliklerini, tecrübesizlik ve bilgisizliğini vb. ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz. Ayrıca işverenin önlemleri alma konusunda virüsün dünyaya hâkim olan, önlenemeyen bir hastalık olmasına dayanarak işveren mücbir sebep veya kaçınılmazlık iddiasında bulunması da söz konusu değildir. Zira işverenden beklenen virüsü ortadan kaldırmak değil, işyerinde koruma tedbirlerini almaktır. Bu noktada işveren çalışanlarının virüse karşı korunabilmesi için alınabilecek her türlü önlemi almalıdır. Önemle belirtmek gerekir ki, koronavirüse kapsamında alınacak tedbirler işyerinin özel koşullarına göre değişiklik gösterecektir. Nitekim özellikle koruyucu ekipmanlar bakımından örneğin sağlık çalışanları için özel, ek uygulamalar yapılması gerekir. Buna rağmen hemen her işyerini kapsayacak şekilde işverenin alması gereken belirli önlemlerin olduğundan söz edilebilir. Zira ülkemizde

ve dünyada hemen hemen tüm sağlık otorite-
lerinin kabul ettiđi hastalıktan korunma yol-
larına ilişkin ayrıntılı açıklamalar mevcuttur.
Ayrıca Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan
**Covid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Reh-
berinde** tüm sektörlerde alınması gereken
önlemler ayrıntılı şekilde belirtilmiştir.

Koronavirüse karşı alınacak önlemler içeri-
sinde en genel ve temel önlem maske kul-
lanımıdır. Bu bağlamda işveren her şeyden
önce işyerinde maske kullanımını sağlamalı,
gerektiğinde işçilere maske temin etmelidir.

Koronavirüsten korunmada ikinci önemli ted-
bir sosyal mesafenin korunmasıdır. Dolayısıy-
la işveren işyerinde sosyal mesafe kuralına
uyulmasını sağlayacak işyeri ortamını sağla-
makla yükümlüdür. İşçilerin çalışma yerleri,
söz gelimi masaları, makine ve üretim bant-
ları etrafındaki konumlarını uygun mesafeye
göre ayarlamalıdır. Belirtmek gerekir ki, işye-
rinin olanakları ve çalışan işçi sayısı dikkate
alındığında işverenin işçileri sosyal mesafe
kuralına uyacak şekilde konumlandırma ko-
nusunda zorluklar yaşaması mümkündür.
Bu tür durumlarda işveren aynı anda çalışa-
cak işçi sayısını azaltarak işyerini uygun hale

getirmelidir. Zira bu durumda işveren işçileri
vardiyalı/ nöbetleşe çalıştırabilir, kısmi süreli
çalışmaya geçerek işçilerin dönüşümlü çalış-
masını sağlayabilir, mümkün olduğu ölçüde
işçilerin evden/uzaktan çalışmasını sağla-
yarak işyerinde riski mümkün olduğu ölçüde
azaltabilir. Esasen işverenin koronavirüse
karşı işyerini güvenli hale getirme konusunda
tüm gerekli önlemleri alarak çalışma düzeni-
ne aynen devam etmek veya işçilerin uzaktan
çalışma yapmasını sağlamak konusunda se-
çim hakkına sahip olduğu söylenebilir. Buna
karşılık kanımızca işveren işyeri imkanları
gerçevesinde özellikle sosyal mesafe kuralını
uygulamıyorsa uzaktan veya vardiyalı çalış-
maya geçmek zorundadır. Sosyal mesafenin
korunması amacına hizmet edecek şekilde
işveren mümkün olduğu ölçüde işyerine ziya-
retçi girişini kısıtlayabilir. Ayrıca Aile, Çalışma
ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından iş-
yerlerinde Covid-19 ile Mücadele Platformu
gerçevesinde işyerlerinde alınacak önlemler,
kontrol listeleri ve afişler gibi çeşitli ve ayrıntı-
lı dokümanlar yayınlanmıştır. Bunlar arasın-
da özellikle sosyal mesafe, yakın temaslı gö-
rüşmelerin 15 dakikadan kısa olması, uzaktan
çalışmaya öncelik tanınması gibi önlemler
sıralanmıştır.

İşverenin koronavirüs kapsamında işyerinde alması zorunlu olan bir diğer önlem işyerinde hijyen koşullarını sağlamaktır. Bu bağlamda işyerinde düzenli ve kısa aralıklarla temizlik, dezenfektasyon işlerinin yapılmasını sağlamak, işyerinin ve işçilerin bu amaçla ihtiyaç duyduğu koşulları, gerekli araç, gereç, ekipmanları, söz gelimi sabun, el dezenfektanı vb. malzemeleri temin etmekle yükümlüdür.

Koronavirüs kapsamında işyerinde alınması gereken bir diğer önlem, çalışanların sağlık durumunu yakından takip ederek, belirti gösteren veya temaslı olan ya da virüs teşhisi konulan işçilerin izole olmalarını, işyerine gelmemelerini sağlamaktır. Bu kapsamda belirli periyotlarda işçilere test yaptırılması ya da en azından HES kodu üzerinden çalışanlarını bu anlamda denetlemesi mümkündür. Nitekim Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan HES Kodu Sorgulama Kurumsal Entegrasyon Dö-kümanı ile Bakanlıkların merkez teşkilatları, en az 500 çalışanı bulunan kamu kurumları, en az 500 çalışanı bulunan iş yerleri ile Valilikler ve İl Sağlık Müdürlüklerine Kurum personelin ve gelecek ziyaretçilerin, Covid-19 bakımından risk durumunun sorgulanması amacıyla kullanmak üzere Sağlık Bakanlığı verileri ile entegrasyonuna imkân tanınmıştır. Ayrıca kurumsal HES Kodu Sorgulaması konusunda geliştirme yapmak isteyen kurum, kuruluşlar ve firmalar için 500 çalışan şartı aranmaksızın sadece test ortamı için entegrasyon sağlanacağı belirtilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında işverenin en önemli yükümlülüklerinden biri de işveren tarafından alınan önlemlere uyulup uyulmadığını denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda işveren işçilerin koronavirüse karşı almış olduğu önlemlere uyup uymadıklarını sıklıkla denetlemeli ve gerektiğinde iş hukukuna özgü uyarı, disiplin cezası uygulama gibi yaptırımlar uygulayarak önlemlere uyulmasını sağlamalıdır. Bu kapsamda işveren özellikle maske ve mesafe tedbirlerinin uygulamasını sürekli denetlemelidir. Uygulamada sıklıkla maske ve mesafe kural-

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında işverenin en önemli yükümlülüklerinden biri de işveren tarafından alınan önlemlere uyulup uyulmadığını denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamaktır.

larına uyulması amacıyla ilanlar yapıştırılması suretiyle uyarılar yapıldığı görülmektedir. Ancak kanımızca ilan gibi bilgilendirme araçları gerekli fakat yeterli değildir. İşverenin sürekli yapacağı kontroller ile sıkı bir denetim yapması gerekir.

Koronavirüse ilişkin olarak işverenin bir diğer iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüğü bilgilendirmedir. 6331 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca "İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla işveren, çalışanları ve çalışan temsilcilerini işyerinin özelliklerini de dikkate alarak aşağıdaki konularda bilgilendirir:

- a. İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler.
- b. Kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar.
- c. İlk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler.

İşveren;

- a. 12 nci maddede belirtilen ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanları, tehlikeler ile bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak tedbirler hakkında derhal bilgilendirir.
- b. Başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanların birinci fıkrada belirtilen bilgileri almalarını sağlamak üzere, söz konusu çalışanların işverenlerine gerekli bilgileri verir.
- c. Risk değerlendirmesi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler, ölçüm, analiz, teknik kontrol, kayıtlar, raporlar ve teftiştan elde edilen bilgilere, destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin ulaşmasını sağlar."

Söz konusu düzenleme kapsamında işveren öncelikli olarak işçilere Covid-19 ile ilgili riskleri, söz konusu risklerden korunmak için alınması gereken önlemlerle ilgili her türlü bilgilendirmeyi yapmalıdır. Bu bağlamda işyeri e-posta adreslerine gerekli bilgilendirme

notlarının gönderilmesi, işyeri ilan panolarına ve işyerinde uygun diğer yerlere bilgilendirme afişleri asması, hatta mümkün olduğu ölçüde online toplantılarla bilgilendirme yapılması uygundur.

Koronavirüse karşı önleyici tedbirler kapsamında işverenin bir diğer yükümlülüğü ise eğitimidir. 6331 sayılı Kanun'un 17. maddesinde yer alan "İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar" hükmü gereğince işveren konuyla ilgili gerekli eğitimleri vermelidir. Tüm bunların yanı sıra işverenin özel risk grupları (hamileler, 65 yaş üzeri vatandaşlar ve kronik hastalığı olanlar) için özel önlemler almak, işyerinde koronavirüse karşı alınacak tüm önlemlerin tespiti ve uygulamasını takip etmek üzere işyeri Pandemi kurulu kurmakla yükümlü olduğu ifade edilebilir.

Tekrar belirtmekte fayda görüyorum. Tüm üyelerimiz Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan **Covid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberinde** bu detayları bulabilir. Ayrıca İş sağlığı ve Güvenliği ile ilgili hizmet aldıkları İş güvenliği uzmanı ve İşyeri hekimlerinden destek isteyebilirler. Bizler Pandeminin en başından beri hizmet verdiğimiz firmalara gerekli her türlü desteği veriyor ve sağlıklı bir işyeri oluşturma adına çalışıyoruz.

Herkesin sevdiklerine doya doya sarılabildiği güzel ve sağlıklı bir hayat diliyorum.